

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI
FANING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	1000 000 – Xizmatlar
Ta'lim sohasi:	1010 000 – Xizmat ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishi:	61010500 – Gid hamrohligi va tarjimonlik faoliyati (ingliz tili)

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS- Kreditlar
TNA2604	2024-2025	6	4
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
Tanlov	O'zbek/rus	6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	Tarjima nazariyasi va amaliyoti	56	64
			120
I. Fanning mazmuni O'quv fanining maqsadi – talabalarga tarjima sohasidagi bilimlarning nazariy asoslari, uning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, tarjima qonunlari va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qiladi. Fanning vazifasi talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. II. Asosiy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: Ushbu fan tarjimaning mohiyati va uning o'ziga xos xususiyatlari, tarjima usullari, metodlari, texnologiyalari kabi masalalarni qamrab oladi. Tarjimada uchraydigan muammoli vaziyatlar, ularning tahlili, bartaraf etish bilan bog'liq bo'lgan bilimlar bilan qurollantirishga o'rgatish. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talablarini, amaliy bilimlar va ko'nikmalarini, uslubiy yondashuv hamda dunyoqarashni shakllantirish vazifalarini bajaradi.			
2			

Tarjimada leksik transformasiyalar: konkretlashtirish, umumlashtirish, antonimik tarjima, kompensasiya, farqlash,	
4 - mavzu. Tarjimaning grammatik muammolari	
Grammatik ma'no turlarini tarjimada ifodalash. Chet tili va o'zbek tillarida gap strukturalari va ular o'rtasidagi farqlar. Grammatik shakl va konstruksiyalarning tarjima qilishning xususiyatlari. Artikllar tarjimasi. Olmoshlar tarjimasi. Predloglar tarjimasi. Tarjimada grammatik transformasiyalar: so'z turkumlarini almashtirish, gap bo'laklari o'rnini o'zgartirish, majhullik nisbatini aniqlik nisbati bilan almashtirish, grammatik sabablarga ko'ra so'z qo'shish va tushirib qoldirish, qo'shma gapni sodda gap bilan almashtirish. Infinitiv konstruksiyalar tarjimasi. Konversiya va tarjima. Qo'shma so'zlar tarjimasi. Fe'llarning bo'lishsizlik shakli tarjimasi.	
5 - mavzu. Tarjimaning stilistik muammolari	
Uslubning tarjimaviy talqini. Matnning funksional-stilistik xususiyatlari. Badiiy matn tarjimasi. Perifrazalar tarjimasi. Havolalar, jargonga xos so'zlar tarjimasi. So'z o'yinlari tarjimasi. Reklama matnlarning stilistik xususiyatlari. Stilistik kompensasiya usuli.	
6 - mavzu. Tarjimaning pragmatik masalalari	
Tarjimada kommunikasiya unsurlarini saqlay bilish muammolari. Davr koloriti, joy kabi ekstralingvistik xususiyatlarni saqlash. Matnning g'oyaviy mazmunini tarjimada saqlash muammolari. Muallif-tarjimon aloqasi. Tarjimada asl matn muallifining ruhiyatini saqlash. Badiiy tarjimada kognitiv dissonans nazariyasi. Badiiy tarjimada kognitiv dissonansning kelib chiqish sabablari va yechimi.	
7 - mavzu. Tarjimaning lingvomadaniy muammolari	
Realiza tushunchasi. Realizalar klassifikatsiyasi. Tarixiy realizalar tarjimasi. O'lov birliklar, geografik joy nomlari tarjimasi. Milliy xususiyatli frazeologik birliklar tarjimasi. Chet tili va o'zbek tillarida murojaatlar va ularning tarjima qilish xususiyatlari. Taqildiy so'zlarni tarjima qilish muammolari. Transliteratsiya. Transkripsiya. Kalka tarjima.	
8 - mavzu. Badiiy tarjima muammolari	
Badiiy tarjimada asl matnga sodiqlik muammosi. Badiiy tarjimada tarjima va tarjimon aloqadorligi. O'zbek adabiyoti namunalari chet tillariga tarjima qilish muammolari. Jahon adabiyoti durdona asarlarini ona tiliga tarjima qilish. Badiiy tarjima tahlili muammolari.	
9 - mavzu. Tarjima turlari	
Tarjimaning yozma va og'zaki (ketma-ket, sinxron) turlari. Yozma tarjimaning xususiyatlari. Og'zaki tarjimaning yozma tarjima o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar. Tarjimaning matnvauslubga o'rnatilgan. Gumanitar fan matnlar tarjimasi. Ilmiy-texnik matnlar tarjimasi. Badiiy tarjima.	

10 - mavzu. Tarjimaning frazeologik muammolari Idiomalar, maqollar tarjimasi. Tarjimaning frazeologik muammolari. Frazeologik birliklarning tarjima qilishning ekvivalent metodi. Aforizmlar, maqol, matallar tarjimasi.	11 - mavzu. Termin va terminologiya tarjimasi Terminlarning o'ziga xos xususiyatlari va ularning tarjimasi. Terminlarni tarjima qilishda qo'llanadigan usullar. Yangi terminlar tarjimasimuammosi. 12 - mavzu. Tarjimada ekvivalentlik va adekvatlik muammolari Ekvivalentlik va adekvatlik xususiyatlari. Ekvivalentlik darajalari. Adekvatlikdarajalari. Ekvivalentlikni aniqlash yo'llari. Adekvatlikka erishish yo'llari. 13 - mavzu. Tarjima va matn Matn va matn birliklari va ularning tarjimada saqlanishi. Matn stilistikasi. Funktsional uslublar va ularning xususiyatlarini tarjimada saqlash yo'llari. Nasriy va she'riy matn. Badiiy tarjima. Ijtimoiy- siyosiy matnlar tarjimasi. Ilmiy-texnik matnlar tarjimasi. Rasmiy hujjatlar matni tarjimasi. 14 - mavzu. Tarjima va madaniyat. Tarjima va madaniyat. Tarjimada madaniyatga oid muammolar. Tarjimadagi madaniy moslashish holatlari. Lingvokulturologiya. Dunyoning til manzarasi tushunchasi va milliy xususiyat.
III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar	Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1-mavzu. "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" faniga kirish. 2-mavzu. Fanning predmeti va uslublari. 3-mavzu. Tarjima jarayoni. 4-mavzu. Tarjimaning leksik-semantik muammolari. 5-mavzu. Tarjimaning grammatik muammolari. 6-mavzu. Tarjimaning stilistik muammolari. 7-mavzu. Tarjimaning pragmatik muammolari. 8-mavzu. Badiiy tarjima xususiyatlari. 9-mavzu. Tarjima turlari. 10-mavzu. Tarjimaning frazeologik muammolari. 11-mavzu. Tarjimada ekvivalentlik va adekvatlik. 12-mavzu. Tarjima qilish metodlari. 13-mavzu. Tarjimaning lingvokulturologik yondashuv. 14-mavzu. Tarjimonning matn bilan ishlash mahorati.
Seminar mashg'ulotlari multimedia vositalari bilan jihozlangan auditoriyada o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga	

muvofig. Seminar mashg'ulotlari multimedia vositalari bilan jihozlangan auditoriyada o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.	IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. The main directions of development of modern translation theory. 2. The main stages of development of translation theory 3. Working with dictionaries in the translation process 4. Classification of dictionaries. 5. Presentation of word meanings in translation dictionaries 6. Features of literary translation 7. Features of scientific and technical translation 8. Features of translating texts of different genres 9. Poetic translation 10. Prose translation 11. Translation of newspaper articles. 12. Translation of social-political texts. 13. Translators of Uzbekistan. 14. Translation as a means of interlingual communication. 15. Translation as an art. 16. International and false friends translation 17. Translation of word combinations 18. Translating newspaper articles. 19. Translation of socio-political texts 20. Translation as a type of interlingual communication 21. Translation as an art 22. Informative and literary translation. 23. Etiquette of a translator. 24. Grammatical problems of translation. 25. Lexical problems of translation. 26. Lexico-grammatical peculiarities of English newspaper materials. 27. Translation peculiarities of newspaper headlines. 28. Translation problems of English and Uzbek poems. 29. Translation and text 30. Translation and culture 31. Translation problems of proverbs, sayings and idiomatic units 32. Translation of terms and terminology Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalarning taqdimot, mustaqil ishlar tayyortashlari tavsiya etiladi.
3	V. Ta'lim natijalari/kasbiy kompetensiyalar Talaba bilishi kerak:

– Tarjima sohasidagi bilim asoslari, tarjimada qo'llanadigan kategoriyalar to'g'risida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; – informativ tarjima asoslarini, tarjima qilish qonunlari, usul va metodlari, tushunchalar, kategoriyalarni, tarjima qilish jarayonlarning xususiyatlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; – talaba tarjima hodisasi va jarayonlarni tahlil qilish usullarini qo'llash, tarjima muammolar bo'yicha to'g'ri usul va metodlardan foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>; – tarjimaning leksik, Grammatik va stilistik jihatlariga oid muammolarni; – informative tarjima turlarining qo'llanilishi mumkin bo'lgan sohalar va holatlar haqida ma'lumot olishi zarur.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	VII. Kreditarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oralik nazora tshakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni, yakuniy nazorat bo'yicha sinovni talab darajasida topshirishi lozim.
6	Asosiy adabiyotlar 1. Aznaurova. Translation Theory And Practice «Ukituvchi» - 1989 2. В.Н. Комиссаров Теория перевода. М. 1990. 3. Salomov G.; Tarjimaning nazariy asoslari - Toshkent 1983. 4. ФафуровИ., МўминовО., КамбаровН. Таржиманазарияси. Дарслик. – Toshkent, 2012. 5. Гарбовский Н.М. Теория перевода. Дарслик. – М., 2005 6. Е.Д. Андреева, Environmental texts Reading and translation. -Оренбург 2013. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Robinson, Douglas, ed. (2002), Translation Theory From Herodotus to Nietzsche, Manchester: St. Jerome. 2. Ismatullayeva N.R. Sinxron tarjima masalalari. Ma'ruza matnlari. T. – 2013.3. 3. Муминов О., Суннагов О. Таржима тарихи. Тошкент, - 20084. 4. Muminov O.. A Guide to Simultaneous Translation – Tashkent, 2005. 5. Kazakova T.A. Translation Techniques. СПб, 2018 6.

6. Daminov N.K., Turdiyeva N.K. Tarjimaga o'rnatishda interfaol usullardan foydalanish. Samarqand – 2017. 7. Proshina Z. Theory of translation. 3d edition, revised. Vladivostok Far Eastern University Press 2008. 8. G'afurov I., Mo'minov O., Qambarov N. Tarjima nazariyasi. Darslik. Toshkent, 2012. 9. Garbovskiy N.M. Teoriya perevoda. Darslik. M., 2005.	Axborot manbalari 1. http://www.conferenceinterpreters.ca/ 2. http://www.universelanguage.com/simultaneousinterpretation 3. http://www.conference-interpreting.ru/ 4. http://studystuff.ru/articles/precizionnaya-informacziya.html 5. http://media.ls.urfu.ru/556/1475/3420/3726/ 6. http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/ 7. www.granddictionnaire.com 8. www.translatordirectory.com 9. http://www.uz-translations.net 10. www.translation.com 11. www.google.translator.com 12. https://en.wikipedia.org/wiki/Translation_studies
7	Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022 yil “30” <u>06</u> dagi “11”-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8	Fan/modul uchun mas'ullar: S.E.Shodiyev – SamDChTI, Til va tarjima kafedrası mudiri, (PhD). M.I.Absamadova – SamDChTI, Til va tarjima kafedrası katta-o'qituvchisi
9	Taqrizchilar: O'g'ulquldoshev – “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” kafedrası katta o'qituvchisi, Ph.D; A.I.Sayfullayev – Samarqand xalqaro texnologiya instituti prorektori, dotsent